

نَنْسِكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَا وَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمُ

اسين توهان کي وساريون تاجيشڪ توهان قیامت جي ڏينهن کي وساريو ۽ توهان جي جاءِ جهنم آهي ۽ توهان لاءِ

مَنْ يُصِرُّ ۳۷ ذَلِكُمْ بِأَنكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ

ڪي به مددگار ناهن. ان جو سبب هي ٿيو، جو توهان الله تعالیٰ جي آيتن کي مذاق ڪري ورتو ۽ توهان کي

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَاَلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۳۸

دنيا جي حياتي مغرور بنايو، پوءِ اڄ اهي ماڻهو جنهن مان ڪڍيا ويندا ۽ انهن کي پرڇايو ويندو.

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمُوتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۳۹ وَ

پوءِ سڀئي تعريبن الله تعالیٰ لاءِ آهن جيڪو آسمانن ۽ زمينن جو رب (۽) رب العالمين آهي. ۽

لَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۴۰

ان لاءِ آسمانن ۽ زمينن ۾ عظمت آهي، ۽ اهو ئي غالب حڪمت وارو آهي.

اِنَّا هَآءِ ۳۵ سُورَةُ الْاَحْقَافِ مَكِّيَّةٌ ۳۶ رُتُوَهَا ۳۷

سورة احقاف مڪه مڪرمه ۾ نازل ٿي آهي، انهي ۾ ۴۲، رڪوع ۶ ۽ ۳۵، آيتون آهن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله تعالیٰ جي نالي سان شروع ڪريان ٿو، جيڪو نهايت مهربان ۽ باجهارو (آهي).

حَمْدٌ ۱ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۲

حَمْدُ (هيءُ) قرآن ڪريم الله تعالیٰ جي طرفان نازل ڪيل آهي، جيڪو غالب (۽) حڪمت وارو آهي.

مَا خَلَقْنَا السَّمُوتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ

مذيد اڪيو اسان آسمانن ۽ زمينن کي ۽ جيڪي شين انهن جي وچ ۾ آهن مگر حق سان ۽ (توهان لاءِ) قیامت جو ڏينهن

مُسَمًّى ۳ وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ ۴ قُلْ أَرَأَيْتُمْ

مقرر آهي، ۽ جن ماڻهن کي قرآن ڪريم کان منهن ڦيريندڙ آهن. رسول ڪري توهان فرمايو، توهان کي اهي

مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ

ڏيکاريو جن جي توهان الله تعالیٰ کان سواءِ عبادت ڪريو ٿا، توهان مون کي ڏيکاريو ته انهن زمين مان ڇا خلقيو آهي؟

أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمُوتِ ۚ اِيتُونِي بِكِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ هَذَا

يا انهن لاءِ آسمانن ۾ ڪو حصو آهي؟ توهان مون وٽ هن کان اڳيون (آسماني) ڪتاب آڻيو

أَوْ آثَرَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ

يا ڪا علمي لکڻ ڏيکاريو جيڪڏهن توهان سچا آهيو. ۽ ان کان وڌيڪ ڪير گمراهه آهي جيڪو

يَدْعُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ

الله تعالیٰ کان سواءِ ٻين (ڀتين) جي عبادت ڪري ٿو، جيڪي قيامت تائين ان جو نه ٿا ڀڳتن ۽ آهي

عَنْ دُعَائِهِمْ غَفُلُونَ ۝ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً

انهن جي عبادت کان غافل آهن. ۽ جيڪڏهن (قيامت ۾) ماڻهو گڏ ڪيا ويندا آهي انهن جا دشمن هوندا

وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ۝ وَإِذَا اتَّخَذْتُمْ عَلَيْهِمْ إِيْتِنًا

۽ آهي انهن جي عبادت کان انڪاري هوندا. ۽ جيڪڏهن انهن تي آيتون صاف ٿيڻا آيتون پڙهيو ۽ جن تيون

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۝ ط

نه ڪافر انهن وٽ آيل حق (قرآن ڪريم) لاءِ چون ٿا ته هي (قرآن ڪريم) صاف جادو آهي.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۚ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ

ڇا آهي چون ٿا ته ان کي رسول غري پاڻ ٺاهيو آهي، رسول غري توهان جو ڇا ٿا ٺاهيو جيڪڏهن مون کي (بالفرض) پاڻ ٺاهيو آهي پوءِ توهان مون لاءِ

لِي مِنْ اللَّهِ شَيْئًا ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۚ كَفَىٰ

الله تعالیٰ وٽان ڪنهن شيءِ جو اختيار نه ٿا رکي، اهو توهان جي اعتراضن کي وڌيڪ ڄاڻندڙ آهي، اهو

بِهِ شَهِيدٌ أَبْيَنُ وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝

منهنجي ۽ توهان جي وچ ۾ گواه ڪافي آهي. ۽ اهو بخشيندڙ ۽ باجهارو آهي.

له تفسير طبري، كه تفسير جلالين و تفسير (منزل ۶) الفضلي و تفسير روح البيان، كه تفسير روح البيان.

قُلْ مَا كُنْتُ بِدُعَاءِ مَنْ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ ۖ

رسول ۽ مري توهان ۽ ما ۽ آئون ڪوئون سئون پيغمبر ناهيان ۽ آئون (ذاتي طور) اندازي ۾ نٿا ٿو ڄاڻان ته مون ۽ توهان ساڃا ٿيندو.

إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ

آئون ته جي ريان جي تابعداري ڪريان ٿو جيڪا مون ڏانهن اچي ٿي ۽ آئون صاڃا پيغمبر نٿا هجان توهان فرمايو ته توهان موکي ٻڌايو

إِنْ كَانُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ

جيڪڏهن قرآن ڪريم الله جي طرفان آهي ته چيو ته هاڻ جو انڪار ڪيو ۽ بني اسرائيل ۾ ڪنهن شخص (صديق الله بن سلام) ان جي گواهي ڏني

عَلَىٰ مِثْلِهِ فَأَمِّنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۚ

پوءِ ان ايمان آندو (ان جي باوجود) توهان ڪبر ڪيو، بيشڪ الله تعالى ظالمن جي قوم کي هدايت نٿو ڏئي.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ ۖ

۽ (مڪه جي) ڪافرن ۽ مؤمنن کي چيو ته جيڪڏهن (ايمان آڻڻ) بهتر هجي هاڻا هي (غريب) ان ڏانهن اٿس ٿا ڪان اڳرائي ٿي ڪري ها

وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا أَلْفُكُ قَدِيمٌ ۚ وَمِنْ قَبْلِهِ

۽ جڏهن انهن کي (قرآن ڪريم جي) هدايت نه ملي پوءِ فوراً چون ٿا هي پراڻو ڪوڙ آهي ۽ قرآن ڪريم کان اڳ ۾

كُتِبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۖ وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّلسَّانِ عَرَبِيًّا

توراة (نازل ٿيو) جيڪو اڳواڻ ۽ رحمت هو، ۽ هي ڪتاب تصديق ڪندڙ آهي عربي زبان ۾

لِّيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۖ وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا

ان لاءِ ته ظالمن کي ڊيڄاري. ۽ نيڪو ڪارن لاءِ بشارت آهي. بيشڪ جن ماڻهن چيو ته

رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ

اسانجو رب الله تعالى آهي ان کان پوءِ (توحيد ۽ شريعت محمد صلي) تي قائم رهيا پوءِ انهن تي ڪو خوف ناهي ۽ انهن کي ڪو دک پهچندو

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ

اهي جنتي آهن اهي هميشه هميشه جنة ۾ رهندا، (اهل) سندن نيڪ عملن جي جزا آهن.

فِي أَمْرٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا

انھن امتن پر جيڪي انھن کان اڳ پر جنن ۽ انسانن مان گذريون ، بيشڪ اھي

خَسِرِينَ ﴿٨﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَ

نقصان ڪندڙ ھئا . ۽ ھر ھڪ لاءِ سندن عملن مطابق درجا انھن ۽ ضرور انھن کي سندن عملن جي جزا ڏني ويندي ۽

هُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ

انھن تي ظلم نہ ڪيو ويندو . ۽ قيامت جي ڏينھن ڪافرن کي باھ جي سامھون پيش ڪيو ويندو .

أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا

(انھن کي چيو ويندو) توهان پنھنجي ھمي جون پاڪ شيون پنھنجي دنيا جي حياتي ۾ استعمال ڪيون ۽ توهان انھن مان نفعو ورتو ،

فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي

پوءِ اڄ ڏينھن توهان کي ان جي عيوض خوري وارو عذاب ڏنو ويندو انھي سببان جو توهان زمين ۾ ناحق

الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿١٠﴾ وَاذْكُرُوا عَاقِبَةَ

تڪبر ڪندا ھئا ۽ انھي سببان جو توهان گناه ڪندا ھئا . ۽ توهان جي قوم جو حڪم ڪريو

إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتْ النُّجُومُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ

جنھن وقت (اُن پيغمبر) پنھنجي قوم کي احقاف جي وادي ۾ پڇاڙيو ۽ بيشڪ ان کان اڳ پر ۽ اُن کان پوءِ پيغمبر

وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ

گذريا . اُن چيو توهان نہ عبادت ڪريو مگر الله جي ، بيشڪ مون کي توهان لاءِ

عَذَابٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١١﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَا عَنْ

ھڪ عظيم ڏينھن جي عذاب جو خوف آھي . انھن چيو ڇا تون اسان وٽ اُن لاءِ آيو آھين تہ تون اسان کي پنھنجي

الْهِتْنَاءِ فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿١٢﴾

معبودن کان ڦيرائين . پوءِ تون اھو (عذاب) آڻي جنھن جو تون اسان کي وعدو ڏين تون جيڪڏھن تون سچن مان آھين .

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي

هُوَ جِيوَانُ جو علم الله تعالى وٽ آهي ۰ ۽ آئون توهان کي اهو پهچايان ٿو جيڪو موٽوڙ انهن موڪليو وڃي ٿو پر

أَرْبَكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ

آئون توهان کي جاهل قوم ڏسان پيو ۰ پوءِ جڏهن انهن ان عذاب کي ڪڪر وانگر سندن وادين تي

أَوْدِيَتِهِمْ ۖ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ

چانيل ڏٺو ته چون لڳا هي ڪڪر آهي جيڪو اسان تي وسايو ويندو ۰ بلڪ اهو اهو عذاب آهي جنهن لاءِ توهان تڪرر

بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾ تَدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا

ڪئي ٿي (هي) طوفان آهي جنهن ۾ دردناڪ عذاب آهي ۰ (اهو) پنهنجي رب جي حڪم ۾ شاهه شيءَ کي برباد ڪري ڇڏيندو

فَأَصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَكِنُهُمْ ۖ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ

پوءِ ائين ٿي ٿيا جو انهن جي گهرن کان سواءِ (ڪجهه به) ڏسڻ ۾ نه ٿي آيو ۰ اهڙي طرح اسين مجرم جي قوم کي

الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ مَكَنَّهُمْ فِيهَا إِن مَّكَنَّكُمْ فِيهِ وَ

جزا ڏيون ٿا ۰ ۽ بيشڪ تحقيق اسان انهن کي اها قوت عطا ڪئي جيڪا توهان کي ۾ ڏني سين ۽

جَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَ أَبْصَارًا وَ أَفْئِدَةً ۖ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ

اسان انهن لاءِ ڪن ۽ اکيون ۽ دل پيدا فرمايا ۰ پوءِ انهن تان

سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِّن شَيْءٍ ۚ إِذْ

سندن ڪن ۽ اکين ۽ سندن دلي ڪا شي دفع نه ڪئي ۰ چوڻ

كَانُوا يَجْحَدُونَ ۚ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ

اهي الله جي آيتن جو انڪار ڪندا هئا ۰ ۽ انهن کي ان عذاب گهيريو جنهن جي

يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِّنَ الْقُرَىٰ

اهي مذاق ڪندا هئا ۰ ۽ بيشڪ تحقيق اسان توهان جي چوڌاري ڪيترا ڳوٺ هلاڪ ڪيا ۰

وَصَرَفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٤﴾ فَلَوْلَا نَصْرُهُمْ

۱۰ اسان (مختلف) نشانيون آنديون ته من اهي موتن . پوءِ انهن جي معبودن (بتن)

الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا

انهن جي چوڻه مددڪشي جن کي انهن قُرب خداوندي حاصل ڪرڻ لاءِ معبود بنايو، بلڪ اهي انهن کان

عَنْهُمْ وَذَلِكَ أَفْكَهُمُ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٥﴾ وَإِذْ صَرَفْنَا

غائب ٿي ويا، ۽ اهو انهن جو ڪوڙ ۽ بهتان هو . ۽ جڏهن اسان جنن جي

إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ

هڪ ٽولي کي توهان ڏانهن موٽايو جن قرآن ڪريم (غور سان) ٻڌو، پوءِ جڏهن اهي رسولِ عربي وقت حاضر ٿيا

قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّندِرِينَ ﴿٢٦﴾

انهن پاڻ مڃيو ته خاموش ٿيو، پوءِ جڏهن تلاوت پوري ٿي ته اهي پنهنجي قوم کي ڊيچارڻ لاءِ موٽيا.

قَالُوا يَٰقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا

جنن چيو، اي اسانجي قوم بيشڪ اسان قرآن ڪريم کي ٻڌو جيڪو (حديث) موسيٰ کان پوءِ نازل ڪيو ويو جيڪو اڳين ڪتابن جي

بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٧﴾ يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا

تصديق فرمائي حق ۽ سٺين واٽ ڏانهن هدايت ڏيئي ٿو . اي اسان جي قوم توهان

دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِّنْ عَذَابِ

رسولِ عربي جو حڪم مڃو ۽ رسولِ عربي تي ايمان آڻيو الله تعاليٰ توهان جا گناهه بخشيندو ۽ توهان کي دردناڪ عذاب کان

آلِيهِمْ ﴿٢٨﴾ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ

بچائيندو . ۽ جيڪو ماڻهو رسولِ عربي جو حڪم نه مڃيندو، پوءِ اهو زمين ۾ (الله تعاليٰ جي) پڪڙ کان بچي نه ٿو سگهي ۽

لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ ۚ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ

ان لاءِ الله تعاليٰ کان سواءِ ڪو مددگار ناهي، اهي صاف گمراهي ۾ آهن . ڇا انهن اهو نه ڏٺو ته بيشڪ الله تعاليٰ

الَّذِي خَلَقَ السَّمُوتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْزِ بِخَلْقِهِمْ يَقْدِرْ عَلَى أَنْ

اهو آهي جنهن آسمانن ۽ زمينن کي تخليق ڪيو ۽ انهن جي ٺاهڻ ۾ پاڻ نہ ٽڪڻو ، اهو قادر آهي جو

يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ

مٿان کي جاري ، هاڻيڪ اهو هر شيءِ تي قادر آهي . ۰ قيامت جي ڏينهن ڪافرن کي

كُفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبَّنَا قَالَفُذُّوا

باه تي پيش ڪيو ويندو ، ڇاهي حق ناهي ؟ اهي چوندا هئا ، اسان کي اڻاڃي رب جو قسم آهي ، الله تعاليٰ فرمائيندو ۽ توهان

الْعَذَابِ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۝ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعِزِّ مِنَ

عذاب چکو انهي سببان جو توهان ڪفر ڪندا هئا . پوءِ رسولِ عربي توهان صبر ڪريو جيئنڪ اولو العزم (همت وارا)

الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ ۖ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرُونَ مَا

پيغمبرن صبر ڪيو ۽ توهان (انهن جي عذاب لاءِ) تڪڙ نه ڪريو ، گوياءِ اهي اهو ڏينهن ڏسن ٿا جنهن جو

يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبِثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَّغْ فَمَهَلُ

کين وعدو ڏنو ويو ، اهي نه رهيا (ڏينهار) مگر هڪ ساعت ڏينهن مان (هيءُ) نصيحت آهي ، پوءِ نہ ٿي

يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ۝

هلاڪ ڪئي وڃي مگر قوم فاسقن جي .

إِنَّا هَآءِ ۲۸ (۴۷) سُورَةُ مُحَمَّدٍ مَدَنِيَّةٌ (۹۵) رُكُوعَاهَا ۴

سورة محمد (صلى الله عليه وآله وسلم) مدينه منوره ۾ نازل ٿي ، انهي ۾ ۴ رڪوع ۽ ۲۸ آيتون آهن .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

الله تعاليٰ جي نالي سان شروع ڪريان ٿو جيڪو نهايت مهربان ۽ باجهارو (آهي) .

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۝

اهي ماڻهو جن ڪفر ڪيو ۽ الله جي راه کان روڪيو ، الله تعاليٰ انهن جا عمل ضائع ڪيا .

أَقْدَامَكُمْ ④ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَّ أَلَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ⑤

ثابت کند و . جن ماہٹن کفر کو انہن لای تباہی آہی و اللہ تعالیٰ انہن جامع ضایع کیا .

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ⑨

اهو انهي سبب جي ڪري جو انهن قرآن ڪريم ^{ڪريم} کي ناپسند ڪيو، پوءِ الله تعاليٰ انهن جا عمل ختم ڪيا.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ

جا انهن زمين ۾ سير سفر نه ڪيو. پوءِ اهي ٽي ماڻهو ٿاڻن کان اڳين ماڻهن جي پڇاڙي

مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا ۚ ذٰلِكَ

کھڑی تھی ؟ اللہ تعالیٰ انہی کی تباہ کیوں ہے کافروں لاء اہل مثال موجود آہن ۔ اہو

بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكُفْرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ۖ

نهيءَ مڃيان جو الله تعاليٰ مؤمنن جو ڪارساز آهي ۽ بيشڪ ڪافرن لاءِ ڪوبه ڪارساز ناهي.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي

بِسْمِ اللَّهِ تَعَالَى انهن ماڻهن کي بهشت ۾ داخل فرمائي ٿو جن ايمان آندو ۽ سهڻا عمل ڪيا جنهن جي هيٺان

مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا

نھرون وھن ٿيون . ۽ ٻين ڪفر کي (اهي بدنام) ڦاڙو وٺڻ ٿا ۽ اهي چوپايين وانگر

تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ۖ وَكَأَيُّنَ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ

ڪاٺين ٿا ۽ ماڻھو انهن لاءِ ٺڪاڻو آهي . ۽ ڪيترائي ڳوٺن وارا اهڙا هئا جيڪي

قُوَّةٌ مِّنْ قُوَّتِكَ الَّتِي أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكَهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ۖ (١٣)

توت مره حاجی گون (مکه مکرمه) وارن کان و تیک هبا، انهر گون ما توها کو باهر کید یانور، ان النین که اکر کونید انهر مکه مکرمه شوی.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَ

حاجه امه (مؤمنه) جو ڪو نتيجو پيو طرفان واضح ڏيکارين ٿي آهي اهو ان (فاسق) جو واهي جنهن کي سنڌي ٻوليءَ ۾ سڏيائون ٿا ڳڻ ۽

اتَّبِعُوا أَهْوَاءَ هُمْ ۖ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ

ان پنهنجي سڌن جي تابعداري ڪئي. ان جنت جو مثال جنهن جو پرھيزگارن ۽ عذوڪيو ويو آهي ته انهيءَ ۾ اهڙي پاڻيءَ

مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّنْ لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ

جون نهرون آهن جن کي سنيار نه آهي ۽ اهڙي کير جون نهرون آهن جن جو ذائقو نه مٽجي ۽ اهڙي

مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ۖ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ

شراب جون نهرون آهن جن ۾ پيئندڙن لاءِ لذت آهي ۽ اهڙي مال جو نهرو آهي جيڪو بچي بچي ڪيل آهي، ۽ انهن لاءِ

فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي

جنت ۾ هر قسم جا ميوا آهن ۽ (انهن لاءِ) سندن رب وٽان مغفرت آهي. ڇا اهو اٿس جو انهن جيڪي هميشه

النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَ هُمْ ۖ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّسْتَمِعُ

باه ۾ آهن ۽ کين تهڪيل پاڻي پياريو ويو جيڪو انهن جي آندڙن کي ڪٽيندو ۽ انهن مان ڪجهه ماڻهو (منافق) توهان جي گفتگو

إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

پُڌڻ ٿا، ايستائين جو جڏهن اهي توهان وٽان ٻاهر نڪرن ٿا ته اهي علم وارن (صحابي ڪرام) کان پڇن ٿا

مَاذَا قَالَ إِنْفَاقًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَ

تههينئر رسولِ عربي ڇا فرمايو؟ اهي اهي ماڻهو آهن جن جي دين تي الله تعاليٰ مهر هنئي ۽

اتَّبِعُوا أَهْوَاءَ هُمْ ۖ وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ

انهن پنهنجي سڌن جي تابعداري ڪئي. ۽ جن ماڻهن هدايت حاصل ڪئي الله تعاليٰ انهن جي هدايت کي زرياده ڪيو ۽ کين

تَقُولُهُمْ ۖ فَهَلْ يَنْظَرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً

تقوىٰ عطا ڪئي. پوءِ اهي (ڪفار ۽ مڪه) دنيا انتظار ڪن مگر قيامت جو جيڪا اوجھتي انهن تي ايندي ،

فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا ۖ فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ ذِكْرُهَا ۖ

پوءِ بيشڪ ان جون نشانيون آيون آهن، پوءِ انهن لاءِ ڇا آهي ۽ جڏهن انهن وقت انهن جي نصيحت پھتي .

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَ

پوءِ توهان معلوم ڪريو ناهي ڪو معبود مگر الله تعالى ۽ رسول عربي توهان پنهنجي قوم ۽ مؤمنن ۽

الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ^{۱۹} وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا

مومن عورتن لاءِ بخشش طلب ڪريو الله تعالى توکي جي دنيا ۽ آخرت جي مسروفتي کي چالي توڙي اهي ماڻهو چون ٿا جن ايمان آندو

لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا

چوڌي نازل ڪئي وڃي ڪا سورت پوءِ جنهن ۾ آهستي آهستي نازل ڪئي وئي جنهن ۾ واضح احڪام آهن ۽ ان ۾ جهادجو

الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ

ذڪر ڪريو رسول عربي توهان انهن ماڻهن کي ڏسندا جن جي دليين ۾ مرض (شڪ) آهي ته اهي توهان کي ايئن ڏسن ٿا

الْمُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ^{۲۰} طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ^{۲۱} تَفَ

جيئنڪ انهن تي موت جي غشي (چانيٽ) هجي، پوءِ انهن لاءِ اطاعت بهتر هئي ۽ چڱي ڳالهه چوڻ بهتر هئي.

فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ^{۲۲} فَهَلْ عَسَيْتُمْ

پوءِ جڏهن حڪم پڪو مليو، پوءِ ڪاش اهي رب سان مخلص ٿين ها ته سندن لاءِ بهتر هو، ڇا توهان مان اها توقع ڪئي وڃي ته

إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ^{۲۳} أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

جيڪڏهن توهان کي حڪم ملي ته توهان زمين ۾ فساد ڪندا ۽ پنهنجون مائٽيون ڇڏيندا! اهي اهي ماڻهو آهن

لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ^{۲۴} أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ

جن تي الله تعالى لعنت موڪلي پوءِ انهن کي ٻوڙ ڪيو ۽ انهن جي اکين کي اندو ڪيو. ڇا پوءِ اهي قرآن ڪريم ۾ غور ۽ فڪر نه ٿا ڪن

أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا^{۲۵} إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ

يا انهن جي دليين تي ڦرڪ (ٽال) آهن. بيشڪ جيڪي ماڻهو هدايت (اسلام) ملڻ کان پوءِ

مَاتَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ^{۲۶} وَأَمْلَىٰ لَهُمْ^{۲۷} ذَلِكَ

مرتب (بي دين) ٿيا، شيطان انهن لاءِ (دنيا جون) اميدون ۽ آسروئون پيدا ڪيون. اهو

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأُمْرِ

انهي سببا جو بيشڪ انهن انهن ماڻهن کي چيو جن کي الله تعاليٰ جو نازل ڪيل ٿا پسند هو اسين جلد ڪم ڪري توهان جي تابعداري ڪنداسين

وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَسْرَارَهُمْ ۖ فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَكَةُ يُضْرَبُونَ

۽ الله تعاليٰ انهن جي رازن کي چڱي طرح ڄاڻي ٿو. پوءِ اهي ڪيئن ڪندا؟ جنهن وقت ملائڪ سنڌ ساهه ڪڍندا (۽) سندن

وُجُوهُهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ۖ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ

منهن ۽ پٺئين کي ڏک هئندا. ۰ اهو انهي سبب جو بيشڪ انهن تابعداري ڪئي ان ڪارڻ جي جنهن ۾ الله تعاليٰ جو

اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۖ أَمْ حَسِبَ

ناراض هو ۽ الله تعاليٰ جو رضامند و انهن کي پسند هو؟ پوءِ الله تعاليٰ سندن عمل ڇڏ ڪيا. ۰ ڇا اهي ماڻهو

الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ۖ

پاڻن ٿا جن جي دلي ۾ مرض (منافي) آهي ته هرگز الله تعاليٰ سندن عداوت (ڏشني) کي ظاهر نه ڪندو.

وَلَوْ نَشَاءُ لَا رَيْنَكُمْ فَلَعرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ ۖ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي

۽ جيڪڏهن اسين چاهيون ته اهي رسول عري کي ڏيکارين پوءِ يقيناً پاڻ انهن کي سنڌ شڪل نمايڻ ٿا ۽ يقيناً پڻ انهن کي سنڌ

لَحْنِ الْقَوْلِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۖ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ

انهي ماڻ مان سڃاڻ ٿا ۽ الله تعاليٰ توهان جي عملن کي چڱي طرح ڄاڻي ٿو. ۽ بيشڪ اسين ضرور توهان کي آزمائينداسين. ايتائين جو اسين

الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ ۖ وَنَبْلُوَنَّكُمْ أَخْبَارَكُمْ ۖ إِنَّ الَّذِينَ

توهان مان مجاهدن ۽ صبر ڪندڙن کي چٽو ڪريون ۽ اسين ضرور توهان جون خبرون آزمائينداسين. بيشڪ جن ماڻهن

كَفَرُوا وَاصْدَوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ

ڪفر ڪيو ۽ (ماڻهن کي) الله تعاليٰ جي راه کان روڪيو ۽ رسول عري جي مخالفت ڪئي (اهي پيغم) هدايت

مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُجْطَأُ أَعْمَالُهُمْ

ظاهر ٿين کان پوءِ ڪيائون (اهي ماڻهو) الله تعاليٰ کي هرگز ڪنهن شيءِ جو ضرر نه پهچائيندا ۽ انهن جا عمل ڇڏ ٿي ويندا.

۲۶

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا

ای مؤمنان! توهان الله تعالى ۽ رسول ۽ مري جي اطاعت (فرياد ۽ ڪريو ۽ توهان پنهنجا

أَعْمَالَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاصَّدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا

عمل باطل ۾ ڪريو. بيشڪ جن ماڻهن ڪفر ڪيو ۽ ماڻهن کي الله جي راه کان روڪيو، ان کان پوءِ اهي مئا

وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۚ فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ

حالانڪا هي ڪافرهئا، پوءِ الله تعالى هرگز انهن کي نه بخشيندو، ۽ توهان مست نه ٿيو ۽ (توهان انهن کي) صلح ڏانهن نه سڏيو

وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ ۚ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتْرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ۚ إِنَّمَا

۽ توهان انهن تي، غالب آهيو. ۽ الله تعالى توهان ساڳڏ آهي ۽ اهو هرگز توهان کي توهان جي عملن ۽ نقصان نه ڏيندو. توهان جي

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ ۚ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ

دنيا جي حياتي لُعب ۽ لهو (راند روند) آهي، ۽ جيڪڏهن توهان ايمان آندو ۽ خوف خدا رکيو، الله تعالى توهان کي توهان جو اجر و ڏيندو

وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ۚ إِنْ يَسْأَلْكُمْ فِي حِفْظِهَا فَبِحِفْظِهَا فَبِحِفْظِهَا فَبِحِفْظِهَا

۽ اهو توهان کان توهان جي شئي ملڪيت نه ڏوڳوري، جيڪڏهن توهان کان ملڪيت گهري ۽ زياده گهري ته توهان بخيلي ڪندا ۽ اهو (بخل)

أَضْغَانَكُمْ ۚ هَآأَنْتُمْ هَآءُ لَا تَدْعُونَ لِنُفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

توهان جا حسد ۽ ڪينافا هر ڪندو. خبردار! توهان اهي آهيو جن کي ان لاءِ سڏيو وڃي توهان الله جي راه ۾ خرچ ڪريو.

فَبِمَنْ مِّنْ يَّبْخُلُ ۚ وَمَنْ يَّبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَنِ نَفْسِهِ ۚ

پوءِ توهان مان ڪي ماڻهو بخيلي ڪن ٿا، ۽ جيڪو ماڻهو بخيلي ڪري ٿو پوءِ اهو پنهنجي لاءِ بخيلي ڪري ٿو.

وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ ۚ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا

۽ الله تعالى غني آهي ۽ توهان فقير آهيو، ۽ جيڪڏهن توهان انهن موروثي توهان جي هڏي اهو غير قوم

غَيْرَكُمْ ۚ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۚ

آڻيندو، ان کان پوءِ (اهي) توهان جهڙا نه هوندا.

آيَاتُهَا ۲۹ (۲۸) سُورَةُ الْفَتْحِ مَكِّيَّةٌ (۱۱۱) رُكُوعُهَا ۴

سورة فتح مدینه منوره م نازل فی انبیاء چار رکوع ۴ ۲۹ آیتون آهن .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله تعالیٰ جي نالي سان شروع ڪريان ٿو جيڪو نهايت مهربان ۽ اچهارو (آهي).

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۝ لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ

بيشڪ اٿان توهان لاءِ (رسولِ عربي) روشن فتح فرائي . (۱) توهان جي سببان الله تعالیٰ توهان جي اُمت جا اڳيان ۽ پويان

وَمَا تَأْخِرُ وَيْتَهُمْ نِعْمَتُهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝

گناه بخشيا ۽ توهان تي پنهنجي نعمت پوري ڪئي . ۽ توهان کي صراطِ مستقيم تي هلايو .

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا ۝ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي

۽ الله تعالیٰ توهان جي چڱي طرح مدد فرمائي . الله تعالیٰ اهو آهي جنهن مؤمنن جي دلين ۾

قُلُوبَ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزِدُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۝ وَلِلَّهِ جُنُودُ

سُكُون نازل ڪيو ان لاءِ ته يقين تي سندن يقين زياده ٿئي ۽ آسمانن ۽ زمينن

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۝ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ لِيُدْخِلَ

جو لشڪر الله تعالیٰ جو آهي ۽ الله تعالیٰ علم ۽ حڪمت وارو آهي . ان لاءِ ته الله تعالیٰ

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

مؤمن مردن ۽ مؤمن عورتن کي باغن ۾ داخل ڪري جنهن جي هيٺان نهرون وهن ٿيون

خَالِدِينَ فِيهَا ۝ وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۝ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ

هميشه هميشه انهي ۾ رهن ۽ انهن تان گناه مٽي ڇڏي ۽ الله تعالیٰ وٽ اها

فَوْزًا عَظِيمًا ۝ وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَتِ وَالْمُشْرِكِينَ

عظيم ڪاميابي آهي . ۽ اهو منافق مردن ۽ منافق عورتن ۽ مشڪ مردن

وَالْمُشْرِكِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَ

ۛ مشرڪ عورتن تي عذاب ڪري توجيھ ڪئي الله تعالى لاءِ خراب گمان رکن ٿا، انهن تي برايت جو دائرو آهي، ۛ

غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝۶

انهن تي الله تعالى غضب ڪيو ۛ انهن تي لعنت موڪلي ۛ انهن لاءِ جهنم تيار ڪئي ۛ اها موت لاءِ خراب جاءِ آهي .

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝۷

ۛ آسمانن ۛ زمينن جو لشڪر الله تعالى جو آهي ، ۛ الله تعالى غالب حڪمت وارو آهي . بيشڪ اسان

أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝۸ لَتَتَّوْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

رسول عربي کي شاهد ۛ بشارت ڏيندڙ ۛ ڊيچاريندڙ ڪري موڪليو . ان لاءِ ته توهان الله تعالى ۛ ان جي رسول تي ايمان آيو

وَتَعَزَّزُوا وَتُقَرَّرُوا ۝۹ وَتَسْبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝۱۰

ۛ رسول عربي جي تعظيم ۛ توقيف ڪريو؛ ۛ توهان صبح و شام ان جي پاڪائي بيان ڪريو .

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ

بيشڪ جيڪي ماڻهو (صحابي ڪرام) توهان (رسول عربي) جي هٿ تي بيعت ڪن ٿا، اهي ته الله تعالى شايعت ڪن ٿا، انهن جي هٿن تي

أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا

الله تعالى جو هٿ آهي، پوءِ جهنم ماڻهو وعدو توڙي پوءِ پنهنجي لاءِ وعدو توڙي پوءِ ۛ جنهن ماڻهو الله تعالى سان

عَهْدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝۱۱ سَيَقُولُ لَكَ

ڪيل وعدو پورو ڪيو پوءِ الله تعالى جلد ان کي اجر عظيم عطا ڪندو . توهان کي جلد آهي

الْمُخْلَفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا ۝۱۲

گونا گونا چوندا جيڪي جهاد کان پوئتي ٿيانه اسان کي اسانجي مال ۛ اهل مشغول بنايو، پوءِ توهان اسان جي بخشش طلب ڪريو،

يَقُولُونَ بِالسِّنْتِ بِمَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ

اهي پنهنجي زبان سان اهو چون ٿا جيڪو سندن دليمن ۛ پر ناهي . رسول عربي توهان فرمايو پوءِ ڪير آهي جيڪو

مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ

ڪنهن شي جو اختيار رکي ٿو جيڪڏهن اهو توهان لاءِ نقصان ۽ نفعي جو ارادو ڪري ٿو . بلك

اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝۱۱ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَّنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَ

الله تعاليٰ توهان جي عملن کان خبردار آهي . بلك توهان گمان ڪيو ته رسولِ عربي ۽ مؤمن

الْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ

ڪڏهن به پنهنجي اهلِ ذاتنهن نه موٽندا ۽ اها ڳالهه توهان جي دلين ۾ سينگارِي وئي ته توهان (انهن لاءِ)

ظَنَّ السَّوْءَ ۖ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ۝۱۲ وَمَنْ لَّمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

خراب گمان ڪيو ۽ توهان (الله تعاليٰ وٽ) برباد ٿيندڙ قوم آهيو . ۽ جنهن ماڻهو الله تعاليٰ ۽ ان جي رسولِ عربي تي ايمان نه آندو

فَأَنَّا آعْتَدْنَا لَلكَافِرِينَ سَعِيرًا ۝۱۳ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَ

پوءِ بيشڪ اسان اُمرن ڪافرن لاءِ دوزخ تيار ڪئي آهي . ۽ آسمانن ۽ زمينن جي بادشاهي الله تعاليٰ

الْأَرْضِ يُغْفِرُ لِمَن يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَّشَاءُ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا

لاءِ آهي . جنهن کي چاهي بخش ڪري ٿو ۽ جنهن کي چاهي عذاب ڪري ٿو . ۽ الله تعاليٰ گهڻو بخشنيندڙ

رَحِيمًا ۝۱۴ سَيَقُولُ الْخٰلِفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَائِمَ

باهارو آهي . جلد اُهي ماڻهو چوندا اڃيڪي پوئتي رهيا، جنهن وقت توهان غنيمتن ذاتنهن ويندا

لِتَأْخُذُوا هَٰذَا ذُرًوًا نَّتَّبِعُكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ

ان لاءِ ته توهان اُهي حاصل ڪريو (اهي چوندا) ائين ڪيڏيڙو امين توهان شا گڏ هلو، اهي چاهين ٿا ته الله تعاليٰ جي حڪم کي تبديل ڪن.

قُلْ لَّنْ تَتَّبِعُونَا كَذٰلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ

رسولِ عربي توهان فرمايو، توهان هرگز اسان سان گڏ نه هلو، الله تعاليٰ اڳ ۾ ئي ائين فرمايو . پوءِ فوراً اهي چوندا

بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۖ بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۱۵

ته توهان (مسلمان) اسان سان حسد ڪريو ٿا، بلك اهي ماڻهو تمام ٿورو سمجهن ٿا .

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَىٰ بَأْسٍ

رسول ڪري توهان پوءي ٿيندڙ ٻهراڙي وارن ماڻهن کي فرمايو تڏهن توهان کي ان قوم وٽان سڏيو ويندو جيڪي سخت وڙهيندا

شَدِيدٍ يُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا

هوندا، توهان کي انهن سان وڙهيو ويندو يا اهي اسلام آڻين پوءِ جيڪڏهن توهان (الله تعاليٰ جي) اڳاڪڻي الله تعاليٰ توهان کي سهڻو اجر عطا ڪندو

وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۶

جيڪڏهن توهان (اهي ٻهراڙي) جي فرماني ڪئي جيستڪن کان اڳ توهان جي فرماني ڪئي (الله تعاليٰ توهان کي درناڪ عذاب چڪائيندو) نابين

عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ ۚ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ ۚ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ

تي ڪو حرج ڪونهي ۽ لنگڙي تي ڪو حرج ناهي ۽ مريض تي ڪو حرج ناهي (تاهي جهاد لاءِ نڪرن)

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

۽ جيڪو ماڻهو الله تعاليٰ ۽ ان جي رسول جي اطاعت ڪري تڏهن الله تعاليٰ ان کي انهن باغن ۾ داخل ڪندو جن جي هيٺان نهرون وهنديون

وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۷ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ

۽ جيڪو ماڻهو نافرمان ڪندو ته الله تعاليٰ ان کي درناڪ عذاب چڪائيندو ۽ بيشڪ تحقيق الله تعاليٰ مؤمنن (صحابي ڪرام)

الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ

کان راضي ٿيو، جنهن وقت وڻ جي هيٺان انهن رسول ڪري جي بيعت ڪئي پوءِ الله تعاليٰ (ان صحابي ۽ وفاري کي) معلوم ڪيو جيڪا انهن

فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝۱۸ وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً

جڏهن ٻڌي، پوءِ الله تعاليٰ صحابو کي وڻ مان نازل ڪيو انهن کي ان جي عرض فتح قريب عطا ڪئي ۽ گهڻيون غنيمتون ڏنيون جيڪي

يَأْخُذُونَ بِهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝۱۹ وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَغَانِمَ

انهن حاصل ڪيون، ۽ الله تعاليٰ غالب حڪمت وارو آهي ۽ الله تعاليٰ توهان سان (ايمان) گهڻين غنيمتن جو

كَثِيرَةً يَأْخُذُونَ بِهَا فَعَجَلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ

وعدو فرمايو اهي جيڪو توهان حاصل ڪندا، پوءِ توهان کي هي فتح جلد عطا ڪئي ۽ ماڻهن جي هٿن کي توهان کان

وعدو فرمايو اهي جيڪو توهان حاصل ڪندا، پوءِ توهان کي هي فتح جلد عطا ڪئي ۽ ماڻهن جي هٿن کي توهان کان

عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝

روڪيو ۽ اهو ان لاءِ ته اها مؤمنن لاءِ هڪ نشاني ٿئي ۽ الله تعاليٰ توهان کي صراط مستقيم تي هلائي .

وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ

۽ ٻي ۽ فتح آهي جنهن تي توهان قادر نه ٿا ٿيو، بيشڪ اها الله تعاليٰ جي احاطي ۾ آهي ۽ الله تعاليٰ هر

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا

شيء تي قادر آهي . ۽ جيڪڏهن ڪافر توهان سان (حديثيه وٽ) جنگ ڪن ها

لَوْ لَا الْإِدْبَارُ لَمْ يَجِدْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝ سُنَّةَ اللَّهِ

ته ضرور اهي پٺت ورائي ڏين ها، ان کان پوءِ ڪو حمايتي ۽ مددگار نه هجن ها. الله تعاليٰ جو طريقو

الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۝ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

پهرئين کان ائين آهي ۽ توهان هرگز الله تعاليٰ جي طريقي ۾ تبديلي نه لهندا .

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ

۽ الله تعاليٰ اهو آهي جنهن انهن جا هٿ توهان کان روڪيا ۽ توهان جا هٿ مڪه مڪرمه جي وادي ۾ انهن کان روڪي ڇڏيا

مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۝ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۝

ان کان بعد جو توهان کي انهن تي فاتح ڪيائين، ۽ الله تعاليٰ توهان جي عملن کي ڏسندڙ آهي .

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ

اهي اهي ماڻهو آهن جن ڪفر ڪيو ۽ توهان (مؤمنن) کي مسجد الحرام کان روڪيو ۽ قربانيءَ جا جانور

مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ۝ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ

قرباني جي جاءِ تائين نه پهچي سگهيا، ۽ جيڪڏهن ائين نه هجي ها ته توهان بي خبري ۾ ڪجهه

مُؤْمِنَاتٌ لَّمْ تَعْلَمُوهُنَّ أَنْ تَطْوَوهُمْ فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُنَّ مَعْرَءٌ

مؤمن مرد ۽ مؤمن عورتن کي چڱي ڇڏيو ها، پوءِ توهان کي انهن جي طرفان لاعلمي ۾

بَغِيرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا الْعَذَابَ

گناه پيچي ها . ان لاء ته الله تعالى جهنم کي چلهي پنهنجي رحمت ۾ داخل فرمائي، جيڪڏهن اهي (مسلمان مڪه جي ڪانڙن کان) جدا ٿي هلا

الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۵ اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي

اين ضرور انهن مان ڪافرن تي دردناڪ عذاب ڪريون ها. توهان اهو وقت ياد ڪريو جڏهن انهن ڪافرن

قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى

پنهنجي دلين ۾ حميت (فزع) رکي اها ئي جاهليت واري حميت، پوءِ الله تعالى پنهنجو سڪون (فرحت)

رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالزَّمَهُمْ كَلِمَةً التَّقْوَى وَكَانُوا

رسول عربي ۽ صحابہ ڪرام تي نازل ڪيو ۽ انهن کي پرهيزگاري واري ڪلمي تي مضبوط رکيو ۽ اهي (صحابہ ڪرام)

أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلُهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۱۶ لَقَدْ

انهي جا وڌيڪ حقدار ۽ لائق هئا. ۽ الله تعالى هر شيء کي چڱي طرح ڄاڻندڙ آهي. بيشڪ تحقيق

صَدَقَ اللَّهُ رَسُولُهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ

الله تعالى رسول عربي جي سڄي خواب کي سچو ڪري ڏيکاريندو توهان ان شاء الله ضرور مسجد

الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ اللَّهُ أَمِينٌ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ

حرام ۾ امن و امان سان داخل ٿيندا، توهان اڪي ماڻهو (عمره لاءِ) مٿو ڪوڙائيندا ۽ ڪي وارڪٽائيندا

لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا

توهان کي خوف نه هوندو، پوءِ الله تعالى اهو ڄاڻي توهان کي ڄاڻائڻ پوءِ ان کان سواءِ اهو توهان کي فتح قريب

قَرِيبًا ۱۷ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ

عطا ڪندو. الله تعالى اهو آهي جنهن پنهنجي رسول ڪريم کي هدايت ۽ دين حق سان

الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۱۸ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۱۹

موڪليون (لاءِ ته ان کي سمورن دينن تي غالب ڪري، ۽ الله تعالى ڪافي گواه (آهي).

۱۵ = ۱۶

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

محمد ڪريم الله جو رسول آهي، ۽ جيڪي انهي سان گڏ آهن اهي ڪافرن تي سخت آهن ۽ پاڻ ۾ سڃاڻپ ڪندڙ آهن

تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجِدًا ابْتِغَاءَ فَضْلٍ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا لِّسَيِّمَاهُمْ فِي

توهان انهن کي رڪوع ۽ سجدو ڪري ڏسندا آهين الله تعاليٰ جو فضل ۽ رضامنڊو طلب ڪندا آهن سجدن جا نشان

وَجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ ۖ وَمَثَلُهُمْ فِي

سندن چهرن تي نمايان آهن ، سندن اها نشان تي تورات ۾ آهي ، ۽ انهن جي اها نشان

الْإِنْجِيلِ ۖ كَازُرٍّ أَخْرَجَ شَطْعَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ

انجيل ۾ آهي ، جيئن هڪ ڀولڻ واري ڪڍيو ڀوءِ ان کي تلهو ڪيو ڀوءِ ان کي مضبوط ڪيو ڀوءِ اهو پنهنجي

سُوقِهِ يُعْجَبُ الزُّرَّاءُ لِيَغْضِبَهُمُ الْكُفَّارُ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ

ڌنڌي تي سڌو ٿي بيٺو ڪيو پوءِ ڪينڌڙي وٺي ٿو، ڪافري پلي تانهي (مثال) ساڙا وڙجن، الله تعاليٰ

أَمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرًا عَظِيمًا ۝

مسلمان ٿيا ۽ سان مغفرت ۽ اجر عظيم جو وعدو فرمايو آهي

اَيُّهَا ۱۸ (۳۹) سُورَةُ الْحُجُرَاتِ مَدَنِيَّةٌ (۱۰۶) رُكُوعُهَا ۲

سورة حجرات مدينه منوره ۾ نازل ٿي آهي، انهي ۾ ۲ رڪوع ۱۸۶ آيتون آهن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله تعاليٰ جي نالي سان شروع ڪريان ٿو جيڪو نهايت مهربان (آهي).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِرُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا

اي مؤمنو توهان الله تعاليٰ ۽ الله جي رسول سان گڏ ڪريو، ۽ توهان الله تعاليٰ

اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا

کان ڊڄو، بيشڪ الله تعاليٰ ٻڌندڙ ۽ ڄاڻندڙ آهي. اي مؤمنو توهان پنهنجي آوازن کي

أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ

نبي ڪريم جي آواز کان بلند نه ڪريو، پر توهان سندن خدمت ۾ وڌيڪ سڌ نه ڳالهائيو، جيئن توهان

بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۚ إِنَّ

پاڻ ۾ هڪ ٻئي سان وڌيڪ سڌ ڳالهائيندا آهيو (اينٽڪيٽ سڌ) توهان ڄاڻ ڇڏي ويندا توهان کي خبر نه پوندي. بيشڪ

الَّذِينَ يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

جيڪي ماڻهو رسول الله وٽ پنهنجي آواز نه ڪن ٿا، اهي اهي ماڻهو آهن جن جي

امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ ۖ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۚ إِنَّ

دلن کي الله تعاليٰ تقويٰ لاءِ پرکي ڇڏيو آهي، انهن لاءِ مغفرت ۽ اجر عظيم آهي. بيشڪ

الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنَ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۚ

جيڪي ماڻهو توهان کي (توهانجي) گهرن (مبارڪن) جي ٻاهران سڌ ڪن ٿا انهن مان اڪثر نه ٿا سمجهن.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

۽ جيڪڏهن تحقيق آهي صبر ڪن ها ايتائين جو توهان انهن ڏانهن پاڻ ٻاهر اچو هان ته انهن لاءِ بهتر هو، ۽ الله تعاليٰ غفور

رَحِيمٌ ۚ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا

رحيم آهي. اي مومنو جيڪڏهن توهان وٽ ڪو گنهگار ڪا خبر آئي پوءِ توهان تحقيقات ڪريو

أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصِحُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نُدَمِينَ ۚ

متان بي خبري ۾ توهان ڪنهن قوم کي تڪليف پهچايو، پوءِ توهان پنهنجي ڪيل ڪم تي پشيمان ٿيو.

وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ

۽ توهان معلوم ڪريو بيشڪ توهان ۾ الله جو رسول آهي، جيڪڏهن رسول جي ڪنهن معاملن ۾ توهان جي اطاعت ڪري

لَعَنَتْكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَبٌ إِلَيْكُمْ إِلَّا يَمَانٌ وَزَيْنَةٌ فِي قُلُوبِكُمْ

ته توهان ضرور تڪليف ۽ هلاڪ ۾ پيو هئا. پر الله تعاليٰ توهان لاءِ ايمان کي پسند فرمايو ۽ ان کي توهان جي دلن ۾ سينگارايو

وَكُرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ

توهان لاءِ ڪفر ۽ فسق ۽ عصيان (نافرماني) کي ناپسند فرمايو، اهي ئي سٺين رستي

الرَّشِدُونَ ۖ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝۱

تي پهچندڙ آهن. (اها) الله جي طرفان فضل ۽ نعمت آهي ۽ الله تعاليٰ ڄاڻندڙ صلاحيت ۽ حڪمت آهي. ۽ جيڪڏهن

طَآئِفَتَيْنِ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا

مؤمنن جون ٻه جماعتون پاڻ ۾ وڙهن پوءِ توهان انهن ٻنهي جي وچ ۾ صلح ڪرايو، پوءِ جيڪڏهن انهن مان هڪ ٻئي جماعت تي ٻئي

عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ

زياد تي ڪري پوءِ توهان زياد تي ڪندڙن سان وڙهو ايسائين جو اهي الله جي حڪم ۽ انهن مٿي آڇن، پوءِ جيڪڏهن مٿي آڇن

فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۖ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۝۲

پوءِ انهن ٻنهي جي وچ ۾ عدل سان صلح ڪرايو ۽ توهان انهن ٻنهي کي بيشڪ الله تعاليٰ انصاف ڪندڙن سان محبت ڪري ٿو.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

مؤمن (دڻي) يا اٿڻ آهن، پوءِ توهان ٻنهي جي پاڻن ۾ صلح ڪرايو ۽ توهان الله کان ڊڄو ته يقيناً (توهان تي) رحم

تُرْحَمُونَ ۝۳ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ

ڪيو ويندو. اي مومنو! (امير) مردن کي (غريب) مردن تي ڪلن نه گهرجي، ٿي سگهي ٿو ته اهي مذاق ڪندڙن کان

يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا

بهرتر هجن ۽ نه عورتون عورتن کان ڪنن، ٿي سگهي ٿو ته اهي مذاق ڪندڙن کان بهتر

مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ

هجن، ۽ توهان پاڻ ۾ هڪ ٻئي کي طعنانه ڏنو ۽ هڪ ٻئي کي خراب لقبن سان نه پڪاريو، ايمان آڻڻ کان پوءِ

الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝۴

فاسق چوڻ ڪهڙو نه خراب نالو آهي، ۽ جيڪو ماڻهو توبه تائب نه ٿو ٿئي پوءِ اهي ئي ظالم آهن.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

اي مؤمنو توهان گھڻن گمانن کان بچو، بيشڪ ڪي گمان، گناه آهن

وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ

توهان هڪ ٻئي جي جاسوسي ڪريو، توهان هڪ ٻئي جي ڪلا نه ڪريو، ڇا توهان مان هڪ ٻيو اهو پسند ڪري ٿو ته اهو

لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ۱۲

پنهجي مٿي جو گوشت کائي، پوءِ توهان ان کي مکرو سمجهو، ۽ توهان الله تعاليٰ کان ڊڄو، بيشڪ الله توبه قبول ڪندڙ ۽ باجھارو آهي.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَ

اي انسانو! بيشڪ اسان توهان کي هڪ مرد ۽ هڪ عورت (حضرت آدم ۽ بي بي حوا) مان پيدا ڪيو، ۽ توهان کي ڪڙمر ۽

قَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

قبيلن جو پيدا ڪيو ان لاءِ توهان هڪ ٻئي کي سڃاڻي سگهو، بيشڪ الله تعاليٰ اوت توهان وڌيڪ معزز توهان وڌيڪ پڙهين ڳاڙهي، بيشڪ الله تعاليٰ الله

خَبِيرٌ ۱۳ قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَّمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِن قُولُوا أَسْلَمْنَا

خبردار آهي. بهراڙي جي ماڻهن چيو، اٿا ايمان آندو، رسول پري توهان فرمايو توهان ايمان نه آندو پر توهان چؤا اٿا فرمايو ڏاري ڪئي

وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ

۽ اڃان تائين توهان جي دليمن ۾ ايمان ڪئي داخل ٿيو آهي، ۽ جيڪڏهن توهان الله تعاليٰ ۽ ان جي رسول جي اطاعت ڪندا

لَا يَلِتْكُمْ مِّنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۱۴ إِنَّمَا

توهان جي عملن مان ڪا شي گھٽ نه ٿيندي، بيشڪ الله تعاليٰ بخشيندڙ ۽ باجھارو آهي. مؤمن

الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَ

ته اهي آهن جن الله تعاليٰ ۽ ان جي رسول تي ايمان آندو ان کان پوءِ (ڪوبه) شڪ نه ڪيو ۽

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ

پنهجي مالن ۽ پنهنجي جانين سان الله تعاليٰ جي راھ ۾ جهاد ڪيو، اهي ئي

الصِّدْقُونَ ١٥ قُلْ أَتَعْلَمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي

سچا آهن. رسول عربي توهان (انهن کي) فرمايو تڄا توهان الله تعالى کي پنهنجو دين ٻڌايو ٿا، ۽ الله تعالى ڄاڻي تڄيڪو ڪجهه

السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ١٦ يَسْئُونَ

آسمانن ۽ جيڪو ڪجهه زمينن ۾ آهي، ۽ الله تعالى ڪُل شي جو علم رکندڙ آهي. رسول عربي اهي توهان تي

عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُوتُوا عَلَىٰ إِسْلَامِكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ

اسلام آڻڻ جو ٿورو رڪن ٿا، توهان فرمايو توهان پنهنجو اسلام آڻڻ جو ٿورو رهو ٿي، ڏکو، بلڪ توهان تي الله تعالى

عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٧ إِنَّ اللَّهَ

جو ٿورو آهي جو توهان کي اُن ايمان جي هدايت عطا ڪئي. جيڪڏهن توهان (پنهنجي دعويٰ ۾) سچا آهيو. بيشڪ الله تعالى

يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا تَعْمَلُونَ ١٨

آسمانن ۽ زمينن جو غيب ڄاڻي ٿو، ۽ الله تعالى توهان جي عملن کي چڱيءَ طرح ڏسندڙ آهي.

إِنَّمَا هَٰذَا ٢٥ (٥٠) سُورَةُ ق مَكِّيَّةٌ (٣٧) رُكُوعًا ٢٦

سورة ٢٥ - ٢٦ مڪه مڪرمه ۾ نازل ٿي انهيءَ ۾ ٣٧ رڪوع ۽ ٢٥ آيتون آهن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله تعالى جي نالي سان شروع ڪريان تڄيڪو نهايت مهربان ۽ ڄاڻو (آهي).

قَالَ الْقُرْآنُ الْمَجِيدُ ١ بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ

ق. قسم آهي قرآن مجيد جو. بلڪ اهي (ڪفار) عجب ڪن ٿا جو انهن وٽ انهن مان رسول عربي تشریف فرمائيو

فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ٢ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

ٻوڙ ڪافرن چيو هي عجيب شي آهي. ڇا جڏهن اسين مړينداسين ۽ مٽي ٿينداسين ٻوڙي ٿينداسين؟

ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ٣ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا

اهو موٽڻ بعيد آهي. بيشڪ اسان کي معلوم آهي جيڪو ڪجهه انهن مان زمين کٽائي ٿي، ۽ اسان وٽ

كِتَابٌ حَفِیْظٌ ۝۴۰ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ

لوڇ^{۱۰} محفوظ آهي . بلڪ انهن تي ڪوڙو سمجھو جڏهن اهو انهن وٽ آيو ۽ پوءِ اهي بي يقيني

مَرِيحٌ ۝ أَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا

جي صورتحال ۾ آھن. ڇا انھن پنھنجي مٿان آسمان کي نہ ڏٺو جو گھڙي طرح اسان ان کي بنايو ۽ ان کي سينگارايو ۽

مَا لَهُمْ مِنْ فُرُوجٍ ۖ وَالْأَرْضُ مَدَدُ نَهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَاسِي وَ

ان پر کو مورخ ناہی۔ ۽ زمین کی اسان پکڑیو ۽ اسان ان پر جہلن کی کوڑیو ۽

أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ۖ تَبْصِرَةٌ وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ

اُن ۾ اسان هر قسم جي خوبصوريت ساوڪ ٿيڻ ڏيکڻي. (انهن ۾) عبرت ۽ نصيحت آهي هر انهي ٻانهي لاءِ

مُنْبٍ ۝ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَدَّتِ وَ

سبک و چو عکس آینه از آسمان و از رنگت و از وصف و سبک و بوی اسبان آن سان باغ و

حَمَّ الْحَصْبُ ۚ وَالنَّجَّى ۚ نُسِقتُ لَهُمَا طَعْمُ نَضِيدٍ ۚ رَزَقُ الْعِبَادِ ۚ

[illegible]

لَا بَارِيَ وَارَا اَنَاج پیداکیا اَسان دہلیں لجنیں پی پیدکیوں جس جاچھہ تربیب ساس اَس اَمو ہاں لاء سرہ اَلہی

مَلَكُوتِ اِسْمَاءِ ط كُنَّا اَلْخَمِ ۝ كَذَّبَتْ قُلُوبُهُمْ

وَأَسْخِيئَ بِأَبْنَاءِ بَيْتِكَ لَدَيْكَ الْمَرْبُوبِ

یہ اسان مینہن سان غیر آباد شہری آباد کیو ہاڑی طرح (نوہالی مین ما) کڈیو ویندو، انہن کان آپ میر

لَوْ يَدْعُو النَّاسُ إِلَى الْبِرِّ أَتَمْنَاهُمْ أَنْ يُجِيبُوا لَهُمْ نَدَائَهُمْ وَيُجِيبُوا لِقَاءَ رُسُلِهِمْ لَنُجِيبَنَّ لَهُمْ سُلَيْمًا وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ أَتَمْنَاءُ فِعْلِهِمْ كَلِمَةَ ذُرِّيٍّ وَأَصْحَابِ أَيْدِي مِزَانٍ ۝١٠٠

نوحُ جي قوم ۽ رَسَنُ ۽ اِلم ۽ شَمُودُ ۽ عَادُ ۽ فِرْعَوْنُ ۽ لُوطُ جي قوم.

وَأَصْحَابُ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَدُنَّ الرَّسُولِ فَخُصٌّ وَمَنْ

۽ اَیْکَہ وارا ۽ قوم تَبَع جی انهن سڀني رسولن جی تڪذیب ڪئی پوءِ منهنجي عذاب و عدو سڄو ٿيو.

أَفَعِيبَانَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسُّوْسُ بِهِ نَفْسُهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ

۽ بيشڪ تحقيق اٿا انسان کي تخليق ڪيو ۽ اسين ڄاڻون ٿا جيڪو وسوسو ان کي سندس نفس وڃي ٿو؛ اسين ان کي

إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ۚ إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ

سندس رويح کان زياده قريب آهيون . جڏهن به ڪراما ڪاتين لکت ڪن ٿا، جيڪي انسان جي سڄي

الشِّمَالِ قَعِيدٌ ۚ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۚ وَ

۽ ڪهي پاسي ويٺل آهن . نه ٿو اچاري اهو ڪا ڳالهه مگر وٽس نگران فرشتو موجود آهي . ۽

جَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ۖ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ۚ وَنُفِخَ

موت جي سڪرات حق سان ايندي ، اها اها آهي جنهن کان تون (اي بُذندڙ) بچندڙ رهين . ۽ صُور

فِي الصُّورِ ۖ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ۚ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ

ٿوڪي ويندي ، اهو آهي عذاب جوڏينهن . ۽ هر جان ايندي ان سان گڏ هڪ هڪليندڙ

وَشَهِيدٌ ۚ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكْشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ ۖ

۽ گواه هوندو . بيشڪ تون ان کان غفلت ۾ رهين پوءِ اسان تون تنهنجو پردو کوليو

فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۚ وَقَالَ قَرِينُهُ ۖ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ۚ

پوءِ آڄ تنهنجي نظر تيز آهي . ۽ ان سان گڏ رهندڙ ملائڪ چوندو هي مُون وٽ موجود آهي .

أَلْقِيََا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ۚ مِّنَ اللَّخِيرِ مُعْتَدٍ ۚ مُّرِيبٍ ۚ الَّذِي

الله فرمائيندو توهان ٻئي جهنم ۾ وجهو انڪاري کي جيڪو ڪش ۾ هي جيڪو خبر کان روڪيندڙ هجڻ کان وڌندڙ ۽ شڪ ڪندڙ هي جنهن

جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ۚ فَالْقِيَةُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۚ قَالَ قَرِينُهُ

الله تعاليٰ سان گڏ ٻيا معبود بنايا پوءِ توهان ٻئي ان کي سخت عذاب ۾ وجهو ان جو سنگتي (شيطان) چوندو

رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۚ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا

اي اسانجا رب اسان هن کي گمراه نه ڪيو پر اهو پاڻ پري واري گمراهي ۾ هو . الله تعاليٰ فرمائيندو توهان جهڳڙو

لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ^(۱۸) مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَ

مون وٽ نه ڪريو ۽ بيشڪ مون پهريائين توهان کي ڊيڄاريو هو. هي مون وٽ ڪا ڳالهه تبديل نه ٿيندي آهي ۽

مَا أَنَا بِظَلَامٍ لِّلْعَبِيدِ^(۱۹) يَوْمَ نَقُولُ لِحَبَّاسِهِمْ هَلْ أَمْتَلَعْتُمْ وَتَقُولُ

نه آئون ٻانهن تي ظلم ڪندڙ آهيان . قيامت جي ڏينهن اسين جهنم کي چونڊاسين ڇا تون پرڄي وٺين ۽ اها چوندي

هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ^(۲۰) وَأُزِلَّتِ الْجَنَّةُ لِّلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ^(۲۱) هَذَا مَا

ڇا ڪجهه زياده آهي . ۽ جنت پرهيزگارن کي ويجهي ڪئي ويندي (۽ اها) پري ڪانه هوندي. هي اها آهي جنهن جو

تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ^(۲۲) مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَ

وعدوهر هڪ رجوع ڪندڙ محسن جي حفاظت ڪندڙن ساهڪي ٿو جيڪو بنا ڏسڻ جي رحمن کان ڊنو ۽ اُن

جَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ^(۲۳) ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ^(۲۴)

الله تعاليٰ ڏانهن متوجه ٿيندڙ دل آندي . (حڪم ٿيندو) بهشت ۽ سلامتي شا داخل ٿيو ۽ اهو ڏينهن هميشه وارو آهي .

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ^(۲۵) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنْ

انهن لاءِ جنت ۾ اهو هوندو جيڪو اهي چاهيندا ۽ اسان وٽ مزيد آهي . ۽ انهن (مڪه وارن) کان اڳ ۾ ڪيتريون ئي

قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّخِصٍ^(۲۶) إِنْ

قومون اسان هلاڪ ڪيون جيڪي پڪو ڪوڙ ۾ انهن کان وڌيڪ هٿيار ۽ اهر شهر ۾ پنهنجي ڏنڻ لاءِ خوب هليا، ڇا انهن کي بچاءُ ملي سگهي ٿو

فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرٌ لِّمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ^(۲۷)

انهي ۾ نصيحت آهي اُن ماڻهو لاءِ جيڪو دل رکي ٿو يا ڪن لڳائي ٿو ۽ اهو ڌيان سرڪي نٿو .

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ^(۲۸) وَمَا

۽ بيشڪ تحقيق اسان آسمانن ۽ زمينن کي ۽ جيڪي ڪجهه انهن ٻنهي جي وچ ۾ آهي اهو ڇهن ڏينهن ۾ پيدا ڪيو . ۽ اسان کي

مَسْنَأٍ مِّنْ غُوبٍ^(۲۹) فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

ڪاٺڪاوت نه پهتي . پوءِ رسول عربي توهان اُن تي صبر ڪريو جيڪو اهو چون ٿا ۽ توهان پنهنجي رب جي تسبيح ۽ تحميد ڪريو

قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ^(۴۱) وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ

سج اپڻ کان اڳ پر ۽ سج لهڻ کان اڳ پر ۽ رات جو پوءِ ان جي تسبيح پڙهو ۽ نماز کان

السُّجُودِ^(۴۲) وَأَسْتَمِعُ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ^(۴۳) يَوْمَ

پوءِ به تسبيح پڙهو ۽ ڏيان سان ٻڌو ان ڏينهن جڏهن ويجهڙي جاءِ کان پڪاريندڙ (اسرافيل عليه السلام) پڪاريندو ان ڏينهن

يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ^(۴۴) ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ^(۴۵) إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَ

حق تي ڏانهن ٻڌندا ۽ اهو ڏينهن آهي قبرن کان نڪرڻ جو. بيشڪ تحقيق اسين جياريون ٿا ۽

نُبِيتُ وَاللَّيْنَا الْمَصِيرُ^(۴۶) يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا^(۴۷)

اسين ماريون ٿا ۽ اسان ڏانهن موٽڻ آهي. ان ڏينهن زمين ڦاٽي پوندي آهي فوراً ان مان نڪرندا ۽

ذَلِكَ حَشَرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ^(۴۸) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ

اهو حشر (گڏ ڪرڻ) اسان لاءِ آسان آهي. اسين وڌيڪ جانوڻ ٿا جيڪو اهي ڳالهائڻ ٿا ۽ رسول عربي توهان

عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرَ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدَ^(۴۹)

انهن تي سختي ڪندڙ ناهيو ۽ پوءِ رسول عربي توهان ان ماڻهوءَ کي قرآن ڪريم ٿا نصيحت ڪريو جيڪو منهنجي ناراضگي کان ڊڄي ٿو.

إِنَّا أَنشَأْنَاهُ^(۵۰) سُوْرَةُ الذَّرِيَّتِ مَكِّيَّةٌ (۶۷) رَوَاهُ^(۵۱)

سورة ذاريات مڪه مڪرمه ۾ نازل ٿي آهي انهي ۾ ۳ رڪوع ۽ ۶۰ آيتون آهن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله تعاليٰ جي نالي سان شروع ڪريان ٿو جيڪو نهايت مهربان ۽ باجھارو (آهي).

وَالذَّرِيَّتِ ذُرُوءًا^(۱) فَالْحَمِلَتِ^(۲) وَقُرَأَتْ^(۳) فَالْجُرَيْتِ^(۴) يُسْرًا^(۵) فَالْمُقَسَّمَتِ^(۶)

قسم آهي هوائن جو جيڪي مٿي وغيره اڏائڻ ٿيون پوءِ قسم آهي جيڪو جن جي مينهن کن ٿا پوءِ قسم آهي پيرن جي مٿي هٿن تي پوءِ قسم آهي هٿن

أَمْرًا^(۷) إِنَّمَا نُوْعِدُ وَنَلْصَادِقُ^(۸) وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ^(۹)

جو جيڪي بارش ۽ رزق وغيره قسم کن ٿا توهان کي ڏنل وعدو يقيناً سچو آهي. ۽ بيشڪ انصاف يقيناً واقع ٿيندڙ آهي.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُوبِ ۚ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ ۙ يُؤْفَكُ عَنْهُ

ۛ قسم آهي آڻا جريڪو سڀني ڪارل آهي. بيشڪ توڻا (ڪفار شڪه) مختلف ڳالهين ۾ آهيو. انهيءَ کان اهو ڦري ٿو

مَنْ أَفْكَ^٩ قَتَلَ الْخَرَاصُونَ^{١٠} الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ^{١١}

جنهن کي ڦرڻو هجي ٿو. هلاڪ ڪيا ويا وڌاڪوڙ ڳالهائيندڙ. اهي ماڻهو جيڪي نسي ۾ غافل آهن.

يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ۖ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾ ذُوقُوا

(رسول پر کانٹا) سوال کن قاتہ قیامت جو ذہن کڈھن تیندو جنھن ذہن انھن کی بلغم جلاو ۽ عذاب کیوں دندو توہان پنھنجی

فَتَنَّاكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي

چل جو مزو چکو؛ می آمواهی جنهن جي لاءِ توهان تڪڙ ڪندا هئا .

جَنَّتْ وَعُيُونٌ ۝۱۵۝ اخْذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ

و چشم من مر آہن . جی کو تو اے انہن کی سندن رب عطا ک۔ اہو و نڈر آہوندا، بدشک اہی ان کان اگ

فُحْسِنِينَ ۝ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ النَّاسِ مَا يَهْجَعُونَ ۝ وَالْأَسْحَارُ هُمْ

دینامیک کا مطالعہ کیا جاتا ہے۔

لَسْتُ فُفٍّ ۖ (١٨) وَفِي أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ ۖ (١٩) وَالْحُجُومِ ۖ (٢٠) وَفِي

پستکرون و بی انوار: اسی لکھنؤ میں واقع ہے۔

سَنَفَرِ كَنَدَاهُنَا. ۽ اَهنَ جِي مالِکِيتِ ۾ سَوَالِ کَنَدَرَن ۽ سَوَالِ کَنَدَرَن جَوَقِ هُو . ۽ زَمِينِ

الْأَرْضِ أَيْ لِمُؤْمِنِينَ وَفِي الْقُسَيْمِ أَفَلَا يُبْهَرُونَ وَفِي السَّمَاءِ

میر تقی رکن دین (اعزائے شاہینوں آہن) توہان جی وجود مرید، چاہو توہان نہ تا دسو، آسمان پر

رَرْفَعَهُمْ وَمَا لَوْ عَادُونَ ﴿١٠٠﴾ تَوْرِبَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا

وَمَا جُوزِيَ قَوْمِي وَتُوهِنُ شَاكِلُ وَعَدَا أَهْلَهُمْ - يَوْمَ قَسَمَ أَهْلُ السَّمَاءِ وَزَمِينُ جِي رَبِّ جُوتَ بَدِشْكَ اَهُو (قرآن) يَقِينًا حَقُّ أَهْلِي، اَنْهِي

انهم تنطقون^{١٧} هل اتيك حديث صيف ابراهيم المرمين^{١٨}

زبان وانگر جيڪا توھان ڪا الهياوتاً رسولِ عربِي ڄاڻو ھان وٽ (حضرت) ابراهيم جي معزز مھمانن جي خبر نہ پھتي

له تفسير مفاتيح الغيب المشتمل على تفسير الكرم للعلماء في الدرر - ١٠٠ / ٤ - له تفسير مفاتيح الغيب المشتمل على تفسير الكرم للعلماء في الدرر - ١٠٠ / ٤ - له تفسير مفاتيح الغيب المشتمل على تفسير الكرم للعلماء في الدرر - ١٠٠ / ٤ -

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ ۚ فَرَأَوْهُ

جڏهن اهي ان وقت پهتا پوءِ السلام عليڪم چيائون ابراهيمَ وعلَيْڪم السلام چيو (چيائين توهان) ان واقف قوم آهيو پوءِ پاڻ فوراً

إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَبْعِينَ ۖ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا

پنهجي گهر وارن ڏانهن ويا پوءِ هڪ متارو ڳالو (تيار ڪرائي) کڻي آيا. پوءِ اهو انهن جي آڳيان رکيائين (جڏهن انهن اهڙو ڏٺو) ابراهيم

تَاكُلُونَ ۚ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ۖ قَالُوا لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ

چيو توهان چو ٿا ڪا ٿو پوءِ پاڻ انهن مان خوف محسوس ڪيائين، انهن (مهاڻن ملائڪن) چيو تون خوف ڏکو، انهن ابراهيم کي هڪ

عَلَيْهِ ۚ فَأَقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ

مسلم ٿي چي سار ڏني. پوءِ سندس گهر واري ڏانهن ڪري آئي، پوءِ ان پنهنجي چهر تي (عجبان) ڏک هڻي چيو پير سن سنڍ

عَقِيمٌ ۚ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۚ

عورت (کي ٻار ٿيندو؟) فرشتن چيو اهڙي طرح تنهنجي رب فرمايو آهي، بيشڪ اهو ئي صاحبِ حڪمت، صاحبِ علم آهي.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۚ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا

(حضرت) ابراهيم جي واري فرشتا توهان ڪهڙي مهم تي آيل آهيو. فرشتن عرض ڪيو بيشڪ اسان کي هڪ

إِلَىٰ قَوْمٍ مَّجْرُمِينَ ۚ لَنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّنْ طِينٍ ۚ

مجرم قوم ڏانهن موڪليو ويو آهي. ان لاءِ تراسين انهن تي مٽي مان ٺهيل ڪنڪريون اُڇلايون.

مُسَوَّمَةٌ عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ۚ فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا

جن تي توهان جي رب جي طرفان حد کان وڌندڙن لڳا نالا لکيل آهن. پوءِ جيڪي انهن ڳوٺن ۾ مؤمن هئا

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ۚ

اسان انهن کي ٻاهر ڪڍيو. پوءِ نه لڌو اسان انهن ۾ سواءِ هڪ گهر مسلمانن جي (اهو گهر لوط جو هو).

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۚ

۽ اسان ان ۾ هڪ نشاني انهن ماڻهن لاءِ رکي جيڪي دردناڪ عذاب کان ڊڄندا هئا.